

Beslutningsforslag nr. B 128. Fremsat den 16. april 1985 af Erling Olsen (S), Jytte Andersen (S), Dorte Bennedsen (S), J. K. Hansen (S), Nørgaard-Sørensen (S) og Søgaard (S)

Forslag til folketingsbeslutning om uddannelsesløn

Folketinget opfordrer regeringen til at fremsætte forslag til lov om uddannelsesløn efter følgende retningslinier:

1. Alle uddannelsessøgende skal have ret til uddannelsesløn.
2. Uddannelseslønnen skal kunne ydes som en almindelig uddannelsesløn og som en forskudsløn, der afkortes i modtagerens senere indkomst. Forskudsløn skal dog kun kunne ydes efter det fyldte 18. år.
3. Den almindelige uddannelsesløn kan højst udgøre 26.000 kr. årligt for udeboende og 17.000 kr. årligt for hjemmeboende. Beløbene pristalsreguleres.
4. Under de første to år af en videregående uddannelse skal alle kunne få den almindelige uddannelsesløns maksimumsbeløb.
5. Under en ungdomsuddannelse skal alle, der er fyldt 21 år, kunne få den almindelige uddannelsesløns maksimumsbeløb.
6. Under en ungdomsuddannelse skal forældreindtægten bestemme størrelsen af den almindelige uddannelsesløn for alle, der ikke er fyldt 21 år.
7. For uddannelsessøgende, der ikke er fyldt 18 år, skal den almindelige uddannelsesløn ydes med 60 pct. af satsen.
8. Midlerne til udbetaling af almindelig uddannelsesløn skal tilvejebringes ved at anvende de nuværende bevillinger til stipendier og ungdomsydelser hertil.
9. Forskudslønnen skal sammen med de uddannelsessøgendes øvrige indkomster kunne sikre dem mulighed for en samlet indkomst på 60.000 kr. årligt før skat. Beløbet pristalsreguleres.
10. Midlerne til udbetaling af forskudsløn skal tilvejebringes af et nyt obligations-
udstedende institut, kaldet Humankreditinstituttet.
11. Humankreditinstituttets obligationer skal garanteres af staten, og staten skal betale såvel instituttets driftsudgifter m.v. som den del af renten på dets obligationer, der ligger ud over de årlige prisstigninger. Til gengæld skal staten hverken udstede nye garantier for studielån optaget i banker og sparekasser eller yde ny rentefrattede statslån til uddannelsessøgende.
12. For hver enkelt uddannelsessøgende skal Humankreditinstituttet registrere, hvor store beløb der er udbetalt i forskudsløn, og disse beløb skal pristalsreguleres årligt. De regulerede beløb angiver, hvor meget der skal afkortes i indkomsterne senere hen i livet.
13. Afkortningen skal ske, når indkomsten overstiger den højeste dagpengesats, for tiden ca. 104.000 kr. årligt. Den skal udgøre halvdelen af det beløb, hvormed indkomsten overstiger denne grænse.
14. Forskudslønnen skal være skattepligtig i det år, hvori den udbetales. Til gengæld skal lønafkortningen være fradragsberettiget i det år, hvori den foretages.
15. Lønafkortningen skal foretages sammen med betalingen af A- og B-skat, og på hvert års slutopgørelse skal det anføres, hvor stor lønafkortningen i skatteåret har været, og hvor meget der endnu vil være at afkorte i skatteyderens fremtidige indkomst.
16. Humankreditinstituttet skal ikke have mulighed for at forlange lønafkortning i mere end ti år, hvor modtageren af forskudsløn har været skattepligtig her i

- landet og haft beskæftigelse eller dagpenge på fuldtidsbasis.
17. Hvis det ved slutopgørelsen viser sig, at en modtager af forskudsløn har haft en indkomst på mere end det maksimale dagpengebeløb, for tiden ca. 104.000 kr., skal der foretages modregning i næste års muligheder for at opnå uddannelsesløn. Overskridelsen skal modregnes krone for krone og begynde med at nedbringe det beløb, der kan udbetales i almindelig uddannelsesløn.
 18. Humankreditinstituttet skal ledes af en kapitalmarkedskyndig direktør, og dets medarbejderstab skal begrænses til det mindst mulige ved at lægge en række opgaver ud til andre.
 19. Humankreditinstituttets udbetalinger af forskudsløn og udbetalingen af almindelig uddannelsesløn skal foretages af et nyt statsligt direktorat for uddannelsesløn, hvortil det hidtidige direktorat for Statens Uddannelsesstøtte skal omdannes.
 20. Humankreditinstituttet skal i sine kapitalmarkedsforretninger bruge Kongeriget Danmarks Hypotekbank som forretningsfører, også for at sikre en løbende samordning af Humankreditinstituttets og statens obligationssalg.
 21. Inden for en given tidsfrist skal alle, som har statsgaranterede studielån i banker og sparekasser eller rentelette statslige studielån, kunne overføre disse til Humankreditinstituttet. I så fald nedbringes den maksimale lønafkortningsperiode med det antal år, hvori der har skullet svares afdrag på de overførte studielån.

Bemærkninger til forslaget

Almindelige bemærkninger

Den nuværende uddannelsesstøtte giver de uddannelsessøgende for lidt at leve af. Den enkelte er afhængig af støtte fra forældre og løn fremskaffet gennem erhvervsarbejde. For unge, der er myndige, er det et principielt problem, at de fortsat skal være afhængige af forældrene, og for gennemførelsen af uddannelsen er det hæmmende, at der skal gennemføres et erhvervsarbejde. Dertil kommer, at netop de uddannelsessøgende optager arbejdspladser for andre.

Et centralt problem i 80'ernes ungdomspolitik er, at der fortsat er en forholdsvis stor gruppe unge, der aldrig påbegynder en uddannelse efter folkeskolen, og problemet forstærkes af, at en stigende del heller ikke afslutter den påbegyndte ungdomsuddannelse. En væsentlig årsag til dette er en mangelfuld uddannelsesstøtte, der dels belaster økonomisk svagt stillede forældre og dels animerer til erhvervsarbejde, der igen forringer den tid, som anvendes på uddannelsen.

Landets økonomiske situation er imidlertid alvorlig, hvilket begrænser mulighederne for øgede offentlige udgifter. Samtidig skal de aktuelle økonomiske problemer ikke forhindre nødvendige strukturreformer, der fremmer investeringer i ny teknologi og deraf følgende i uddannelsessystemet. Et centralt investeringsområde er her de økonomiske vilkår, hvorunder uddannelsessøgende kan gennemføre en uddannelse.

Socialdemokratiet mener, det er nødvendigt at gennemføre hurtige forbedringer i det samlede rådighedsbeløb, som den enkelte uddannelsessøgende kan modtage. Men socialdemokratiet erkender også, at tiden er løbet fra de reformer, som hovedsagelig består i at øge de offentlige udgifter. Det tillader landets økonomiske situation og statens finanser ikke længere. I tidligere forslag til ændring af uddannelsesstøtten havde socialdemokratiet antaget, at der dog så var mulighed for at mildne vilkårene for de uddannelsessøgende ved at overføre offentlige midler fra andre områder. Det gjorde partiet senest ved fremsættelse af ændrings-

forslag til forslaget til finanslov for 1985. Men disse ændringsforslag blev stemt ned.

Da socialdemokratiet ikke mener, at en reform af uddannelsesstøtten kan afvente næste folketingsvalg, fremsætter partiet derfor et forslag, som kan holdes inden for de nuværende bevillingsrammer, selv om det rummer meget væsentlige forbedringer for de uddannelsessøgende.

Ved udformningen af det nye system har det for socialdemokratiet været magtpåliggende

- at hovedsigtet med reformen måtte være at indføre en egentlig løn under uddannelsen,
- at alle uddannelsessøgende sikredes en indkomst på størrelse med den gennemsnitlige lærlingeløn, for tiden ca. 5.000 kr. om måneden,
- at alle uddannelsessøgende opfattes som selvstændige mennesker, som modtog deres uddannelsesløn uafhængigt af forældreindkomsten,
- at de bånd, der af statsfinansielle grunde i en overgangsperiode måtte lægges på udbetalingerne af uddannelseslønnen, ikke måtte slå sig med reformen i stykker, og
- at ordningen rent administrativt blev så menneskevenlig og papirløs som muligt.

For at holde de bevillingsmæssige rammer har man ikke kunnet lade den egentlige - i forslaget kaldet den almindelige - uddannelsesløn beslaglægge mere end de nuværende bevillinger til stipendier og ungdomsydelse. Det er baggrunden for, at der kun har kunnet foretages en begrænset forhøjelse af de beløb, som under det nuværende system kaldes stipendier. Det er ligeledes forklaringen på, at den almindelige uddannelsesløn kun kan ydes under de første to år af en videregående uddannelse. Endelig er det også her, man skal finde forklaringen på, at man under ungdomsuddannelserne alene har kunnet gøre den almindelige uddannelsesløn uafhængig af forældreindtægten for uddannelsessøgende over 21 år, samt at man har måttet nøjes med 60 pct. for de uddannelsessøgende under 18 år. Alle disse bånd kan dog gradvis løses, efterhånden som den statsfinansielle situation efter et folketingsflertals mening måtte tillade det.

Indtil dette er sket, må en del af uddannelseslønnen kunne udbetales som forskudsløn mod afkortning i modtagernes indkomst efter endt uddannelse.

Midlerne hertil tænkes tilvejebragt af et nyt obligationsudstedende kreditinstitut, kaldet Humankreditinstituttet. Medens andre obligationsudstedende institutter kaldes realkreditinstitutter, fordi de finansierer investeringer i realkapital, kaldes dette institut for Humankreditinstituttet, fordi det skal finansiere investeringer i mennesker. Men navnet skyldes også, at dette instituts virksomhed helt grundlæggende skal være human.

Dette humane finder bl.a. udtryk i, at modtagerne ikke skal forrente den forskudsløn, som de har fået. Men de skal heller ikke have nogen inflationsgevinst. Derfor pristalsreguleres de beløb, der skal afkortes i modtagernes senere indkomst, og staten skal betale den del af renten på Humankreditinstituttets obligationer, som ligger ud over den årlige prisstigningstakt.

Det humane skal ligeledes finde udtryk i reglerne for lønafkortning, dels ved, at der alene sker lønafkortning med halvdelen af det beløb, hvorved årsindkomsten overstiger det højeste dagpengebeløb, for tiden ca. 104.000 kr. årligt, dels ved, at muligheden for lønafkortning højst kan være til stede i 10 år, hvori modtageren af forskudsløn har været skattepligtig i Danmark. Det er i øvrigt hensigten at koble opkrævningen af beløbene til Humankreditinstituttet sammen med almindelige skattebetalinger, hvilket skulle kunne gøre mange ting lettere for alle parter.

Da uddannelseslønnen er lønindkomst, må forskudslønnen ganske naturligt beskattes i det år, hvori den udbetales. Til gengæld må lønafkortningen være fradragsberettiget ved opgørelsen af indkomsten for det år, hvori den foretages.

Denne omstændighed bevirker, at der i ordningens første år bliver langt mere i lønforskud at beskatte og langt mindre af fradragene som følge af lønafkortning end senere hen, når systemet kommer i ligevægt. Dette giver skattemæssigt staten en merindtægt, der kan bruges til en gældssanering for de mennesker, som har statsgaranterede bankeller sparekasselån samt rentelette statslige studielån.

På denne baggrund foreslås det, at alle inden en vis tidsfrist skal kunne overdrage deres studielån til Humankreditinstituttet mod efterfølgende lønafkortning.

Derved får de i praksis halveret deres studie­gæld, gjort afviklingen afhængig af deres fremtidi-

ge indkomstforhold og sat en 10-årig overgrænse for deres gældsafviklingsperiode.

Forslaget indebærer i øvrigt:

- bortfald af de statsgaranterede studielån i banker og sparekasser,
- bortfald af de rentelette statslån og
- bortfald af ungdomsydelsen.

Økonomiske konsekvenser

Det har været hensigten, at forslaget skulle være statsfinansielt neutralt. Det vil det også være. Bilag I viser hvordan og hvorfor. Ifølge sagens natur må de anførte tal nødvendigvis være behæftet med en vis usikkerhed. Alligevel må det være rimeligt at antage, at forslaget i budgetoverslagsårene ikke vil belaste statsfinansierne, men tilmed i sparede dagpenge vil rumme en budgetforbedring af størrelsesordenen tre kvart milliard 1985-kroner. Denne budgetforbedring kunne efter socialdemokratiets opfattelse bidrage til at finansiere andre dele af ungdomspolitikken, specielt løn til EFG-elever i basisåret.

Bilag II viser forøgelsen af de beløb, som efter skat vil stå til de uddannelsessøgendes rådighed. De forbedringer, der her er tale om, indebærer et øget samfundsøkonomisk ressourceforbrug, selv om forslaget i øvrigt er statsfinansielt neutralt. Dette kan forsvares, dels fordi der her er tale om en samfundsøkonomisk rentabel investering i uddannelse, dels fordi der gennem forkortelse af studietiderne m.v. sker en bedre udnyttelse af de resourcer, som samfundet har sat ind i uddannelses­sektoren.

Bemærkninger til de enkelte punkter

Til punkt 1

Som uddannelsessøgende betragtes enhver, der gennemgår en ungdomsuddannelse eller en videregående uddannelse. En del af uddannelsen skal kunne gennemføres uden for landets grænser.

Til punkt 2

Begrebet almindelig uddannelsesløn modsvarer det, som under det nuværende system kaldes stipendier.

Til punkt 3

Forholdet imellem de nye maksimumsbeløb m.v. og de nugældende illustreres i bilag II.

Til punkt 4

Ved at begrænse ydelsen af almindelig uddannelsesløn under de videregående uddannelser til de første to studieår bliver man ikke alene i stand til at gøre den uafhængig af forældreindtægten. Man gør også den almindelige uddannelsesløn til en forholdsvis større del af den samlede uddannelsesløn for de korterevarende videregående uddannelser. Dette er bl.a. rimeligt, fordi disse uddannelser ikke kaster så meget af sig siden hen.

Til punkt 5 og 6

Aldersgrænsen for den forældreindtægtsafhængige ydelse sænkes fra de nuværende 22 år til 21 år.

Til punkt 7

Den socialdemokratiske ungdomsgaranti indebærer, at alle unge enten skal have arbejde eller tilbydes en uddannelse. Under uddannelsen skal de unge have almindelig uddannelsesløn. Men ungdomsydelsens bevilling på 288 mill. kr. årligt rækker kun til at give de unge under 18 år 60 pct. af satsen. Maksimumsbeløbet for hjemmeboende bliver således 10.200 kr. mod 9.200 kr. for ungdomsydelsen.

Til punkt 8

Se bilag I.

Til punkt 9

De 60.000 kr. årligt svarer til den gennemsnitlige lærlingeløn.

Til punkt 10

Humankreditinstituttet skal have en styrelse, der markerer dets tilknytning til uddannelsesværet og gør det muligt at operere som et obligationsudstedende institut. Det skal underkastes offentligt tilsyn på linie med andre obligationsudstedende institutter. Det skal kunne udstede korte og lange obligationslån, lån med fast eller variabel rente og i det hele taget tilpasse sin låntagning til de til enhver tid gunstigste markedsvilkår.

Til punkt 11

Se bilag I.

Til punkt 12

Pristalsreguleringen skal sikre, at forskudsløn og lønafkortning får samme realværdi.

Til punkt 13

Den færdiguddannede skal aldrig stilles økonomisk dårligere end en person på højeste dagpengesats, og tjener han mere, skal han også kunne mærke det på sin disponible indkomst.

Til punkt 14

Den uddannelsessøgende skal skattemæssigt stilles lige med andre, som har samme indkomst, og de beløb, der som lønafkortning går tilbage til Humankreditinstituttet, er der jo allerede betalt skat af. Det skete, da de udbetaltes som forskudsløn.

Til punkt 15

Skattevæsenet skal tjene som betalingservice ved lønafkortningen.

Til punkt 16

Ingen skal kunne undgå lønafkortning ved midlertidigt at tage ophold i udlandet eller ved kun at søge deltidsbeskæftigelse.

Til punkt 17

Ingen uddannelsessøgende skal kunne benytte uddannelseslønnen til at skaffe sig en indkomst, der er større end den højeste dagpengesats, for tiden 104.000 kr. årligt. Hvis det sker, skal der af administrative grunde ikke kræves tilbagebetaling, men ske modregning i næste års muligheder for at få uddannelsesløn, begyndende med en formindskelse af det beløb, der kan udbetales i almindelig uddannelsesløn.

Til punkt 18

Humankreditinstituttets egen stab skal i det væsentligste varetage planlægnings- og sekretariatsopgaver, medens de løbende forretninger skal udføres af andre.

Til punkt 19

Ud over navneforandringen til direktoratet for uddannelsesløn skulle nyordningen efter en overgangsperiode mindske den arbejdsbyrde, som hviler på det nuværende direktorat for Statens Uddannelsesstøtte.

Til punkt 20

Da staten skal garantere Humankreditinstituttets obligationer samt betale realrenten af obligationslåne, må det være et mindstekrav, at Humankreditinstituttets obligations salg samordnes med statens. Også derfor vil det være naturligt, at Human-

kreditinstituttet i sine kapitalmarkedsforretninger bruger Kongeriget Danmarks Hypotekbank som forretningsfører.

Til punkt 21

For ikke at skabe unødige forstyrrelser på penge- og kapitalmarkederne og for at gøre overgangen fra bankkredit til humankredit så administra-

tivt overkommelig som muligt vil det nok være praktisk, at Humankreditinstituttet blot indtræder som debitor i stedet for de enkelte låntagere. Når det efter fristens udløb er klart, hvor meget Humankreditinstituttet har overtaget af studielån, kan de i hvert enkelt pengeinstitut samles i et enkelt engagement, som Humankreditinstituttet skal forrente og afdrage i takt med lønafkortningen.

Statsfinansielle konsekvenser

Budgetoverslagene for 1986, 1987 og 1988 rummer stipendiebevillinger på 1.945, 1.951 og 1.964 mill. kr.

Hvis det antages, at omkring en fjerdedel af en årgang på 80.000 personer begynder en videregående uddannelse, vil der hvert år skulle udbetales almindelig uddannelsessløn til 2 gange 20.000 studerende, i alt ca. 40.000 personer.

Hvis det antages, at ca. 10 pct. som hjemmeboende skal have 17.000 kr. årligt, medens ca. 90 pct. som udeboende skal have 26.000 kr. årligt, vil den almindelige uddannelsesløn i de videregående uddannelser beslaglægge ca. 1 mia kr. årligt.

Af den samlede udgift på ca. 1.750 mill. kr. til stipendier i støtteåret 1983/84 beslaglagde de videregående uddannelser ca. 1.030 mill. kr. og ungdomsuddannelserne ca. 720 mill. kr. Med en 1986-bevilling på 1.945 mill. kr. skulle en lignende andel give de videregående uddannelser godt 1.140 mill. kr. eller ca. 140 mill. kr. mere end ovenfor skønnet.

Disse ca. 140 mill. kr. bruges til at øge den almindelige uddannelsesløn i ungdomsuddannelserne. Ca. 100 mill. kr. medgår til at hæve niveauet, jfr. bilag II. Ca. 40 mill. kr. medgår til at gøre den almindelige uddannelsesløn uafhængig af forældreindtægten et år tidligere, dvs. allerede fra det fyldte 21. år. Der er ca. 3.800 21-årige i ungdomsuddannelserne.

Den nuværende bevilling til ungdomsydelsen er på 288 mill. kr. Hvis de ca. 50.000 ud-

dannelsessøgende i 16-18 års alderen har nogenlunde samme forældreindtægt som de 18-22-årige i ungdomsuddannelserne, skulle de 288 mill. kr. række til at erstatte ungdomsydelsen med almindelig uddannelsesløn til 60 pct. af satsen.

I ungdomsuddannelserne er der knap 40.000 uddannelsessøgende på 18 år og derover. Det antages, at de i gennemsnit vil hæve ca. 25.000 kr. i forskudsløn eller ca. 1 mia kr. årligt. Det antages endvidere, at disse beløb i gennemsnit vil være tilbage i Humankreditinstituttet efter 5 års lønafkorting. Om end det kan forekomme lidt vel optimistisk, tænkes strømmen tilbage tidsfæstet som vist i tabel 1, såfremt ordningen sættes i kraft pr. 1. januar 1986.

I de videregående uddannelser er der en bestand på knap 100.000 uddannelsessøgende. Det antages, at deres gennemsnitlige studietid er ca. 5 år, samt at de hvert år i gennemsnit hæver ca. 40.000 kr. i forskudsløn. Det antages endvidere, at de gennem de første fem år efter deres uddannelse gennemsnitligt tjener ca. 184.000 kr., hvoraf halvdel af differencen mellem indtjeningen på de ca. 184.000 kr. og den maksimale dagpenge-sats på ca. 104.000 kr. eller ca. 40.000 kr. går ind til Humankreditinstituttet som lønafkorting, således som vist i tabel 1.

Humankreditinstituttets cirkulerende obligationsmasse vil under disse forudsætninger stige som vist i tabel 1 indtil nytår 1991, hvor de vil nå en ligevægt på ca. 15 mia kr.

Tabel 1. Humankreditinstituttets obligationsmasse 1986-1992

Mill. 1985 kr.	Ungdomsuddannelser		Videregående uddannelser		Cirkulerende obligationer	
	Forskudsløn	Lønafkortning	Forskudsløn	Lønafkortning	Ultimo året	Medio året
1986	1.000	0	4.000	0	5.000	2.500
1987	1.000	200	4.000	800	9.000	7.000
1988	1.000	400	4.000	1.600	12.000	10.500
1989	1.000	600	4.000	2.400	14.000	13.000
1990	1.000	800	4.000	3.200	15.000	14.500
1991	1.000	1.000	4.000	4.000	15.000	15.000
1992	1.000	1.000	4.000	4.000	15.000	15.000

De første tre kolonner i tabel 2 viser den statsgaranterede studiegæld i banker og sparekasser pr. 31. december 1983. Den udgjorde godt 8 mia kr., og siden da menes beløbet at have stabiliseret sig. For de ca. 5 mia kr.

var der truffet en afviklingsaftale mellem låntageren og pengeinstituttet. Det var der ikke for de resterende ca. 3 mia kr., først og fremmest fordi låntageren fortsat var under uddannelse.

Tabel 2. Statsgaranterede studielån pr. 31. december 1983 og skønnet lønafkortning 1986-1988.

Antal personer	Studiegæld pr. 31. december 1983 i kr.	Beløb i alt	Lønafkortning		
			1986	1987	1988
————— Mill. 1985 kr. —————					
<i>Med afviklingsaftale</i>					
93.900	0- 49.999	1.830	1.300	530	0
23.500	50.000- 99.999	1.630	800	700	130
7.400	100.000-149.999	890	250	250	250
2.600	150.000-199.999	450	90	90	90
900	200.000-249.999	200	30	30	30
350	≥ 250.000	100	10	10	10
128.650	I alt med afv. aft.	5.100	2.480	1.610	510
<i>Uden afviklingsaftale</i>					
36.450	0-49.999	740	100	50	0+100
11.930	50.000-99.999	850	80	70	20+ 80
5.320	100.000-149.999	650	35	35	35+ 35
2.590	150.000-199.999	440	19	19	19+ 19
1.050	200.000-249.999	230	7	7	7+ 7
510	≥ 250.000	150	4	4	4+ 4
57.850	I alt uden afv. aft.	3.060	245	185	85+245
186.500	Tilsammen	8.160	2.725	1.795	840
Rentelettede statslån ultimo 1985		1.500	75	75	75+ 75
Lønafkortning fra tabel 1			0	1.000	2.000
Lønafkortning i alt			2.800	2.870	2.990

I tabel 2 viser de sidste tre kolonner den skønnede lønafkortning i budgetoverslagsårene 1986-88, hvis Humankreditinstituttet pr. 1. januar 1986 overtager såvel de statsgaranterede studielån i banker og sparekasser som de rentelette statslån til uddannelsessøgende.

For de statsgaranterede studielån uden afviklingsaftale antages det, at fire femtedele af låntagerne er uddannelsessøgende, som pr. 1. januar 1986 begynder at hæve forskudsløn under den nye ordning. En femtedel antages derimod at være færdige og dermed underkastet lønafkortning fra og med 1986.

Fra 1. januar 1987 antages det, at en ny årgang vil være færdig til lønafkortning, men da denne årgang hævdede forskudsløn i 1986, vil dens lønafkortning ikke kunne blive større end den, som er indeholdt i tabel 1s beløb. Først i 1988 vil denne årgang have lønafkortningskapacitet til at nedbringe den del af saldoen hos Humankreditinstituttet, som hidrører fra de overtagne statsgaranterede studielån. Den sjette kolonne i tabel 2 viser derfor to årganges lønafkortning i forbindelse med lån uden afviklingsaftale.

Det skønnes, at de rentelette statslån til uddannelsessøgende ved udgangen af 1985 vil andrage et beløb på ca. 1.500 mill. kr. Det skønnes ligeledes, at en femtedel af modtagerne er færdiguddannede og klar til lønafkortning pr. 1. januar 1986, men da de også antages at have haft statsgaranterede studielån, som giver anledning til lønafkortning, er der grænser for deres yderligere lønafkortningskapacitet. Derfor vil det næppe være rimeligt at føje mere end 75 mill. kr. ind for denne gruppes lønafkortning på dette sted i budgetoverslagsårene 1986, 1987 og 1988. Denne årgang, som bliver færdig pr. 1. januar 1987, vil i dette år have sin lønafkortningskapacitet fuldt udnyttet, men vil komme ind med 75 mill. kr. i 1988.

Nederst i tabel 2 angives den samlede lønafkortning, som må forventes i de tre budgetoverslagsår, såfremt ordningen sættes i kraft pr. 1. januar 1986.

Tabel 3 viser Humankreditinstituttets gæld fordelt på kreditorgrupper medio hvert af budgetoverslagsårene. Desuden angives de valgte forudsætninger om rente- og prisud-

viklingen, og på dette grundlag beregnes Humankreditinstituttets nettorenteudgifter.

Tabel 3. Humankreditinstituttets nettorenteudgift 1986-1988

	1986	1987	1988
<i>Gennemsnitlig gæld i mill. 1985 kr.</i>			
Til obligati- onsejere	2.500	7.000	10.500
Til banker og sparekasser	6.800	4.540	3.220
Til staten	1.465	1.390	1.275
I alt	10.765	12.930	14.995
<i>Rentesatser i pct.</i>			
Obligationer ..	12	11	10
Banker og spa- rekasser	11	10	9
Staten	4,5	4,5	4
<i>Inflation i pct.</i>	5	4,5	4
<i>Nettorenteudgift i mill. 1985 kr.</i>			
Oligationsren- ter	300	770	1.050
Bank- og spa- rekasserenter	750	455	290
Renter af stats- lån	65	60	50
Bruttorenteud- gift	1.115	1.285	1.390
minus indeks- tillæg	535	580	600
Nettorenteud- gift	580	705	790

I tabel 4 beregnes skatteværdien af de rentefradrag, som falder bort, hvis ordningen gennemføres pr. 1. januar 1986. Det forudsættes, at de statsgaranterede lån ville have stabiliseret sig på de 8.150 mill. kr., samt at de rentelette statslåns omfang netto var øget med ca. 300 mill. kr., 250 mill. kr. og 200 mill. kr. i de tre budgetoverslagsår. Der

tages desuden hensyn til gældssaneringslovens tilskud til nedbringelse af renteudgifterne for de statsgaranterede bank- og sparekasselån med 145 mill. kr. i hvert af budgetoverslagsårene.

Tabel 4. Skatteværdien af bortfaldne rentefradrag 1986-88

	1986	1987	1988
<i>Gennemsnitlig gæld i mill. 1985 kr.</i>			
Til banker og sparekasser	8.150	8.150	8.150
Til staten	1.650	1.925	2.150
<i>Rentesatser i pct.</i>			
Banker og sparekasser	11	10	9

Staten	4,5	4,5	4
<i>Rentebetalinger i mill. 1985 kr.</i>			
Til banker og sparekasser brutto	895	815	735
minus rentetilskud (gældssanering)	145	145	145
Til banker og sparekasser netto	750	670	590
Til staten	75	85	85
I alt	825	755	675
<i>Skatteværdi af rentefradrag i mill. 1985 kr.</i>	410	375	335

Tabel 5. Årlig skatteværdi af merindkomst og årligt sparede dagpenge

Mill. 1985 kroner	Ungdomsuddannelserne	De videregående uddannelser	I alt
<i>Forskudsløn</i>			
40.000 personer á 25.000 kr.	1.000	4.000	5.000
100.000 personer á 40.000 kr.			
<i>Ophørt erhvervsarbejde</i>			
40.000 personer á 7.500 kr.	300	1.200	1.500
100.000 personer á 12.000 kr.			
<i>Merindkomst</i>	700	2.800	3.500
<i>Ikke udnyttet personfradrag</i>			
40.000 personer á 6.000 kr.	240	600	840
100.000 personer á 6.000 kr.			
<i>Mere at beskatteskatte</i>	460	2.200	2.660
Skatteværdi	230	1.100	1.330
<i>Sparede dagpenge</i>	150	600	750

Tabel 5 illustrerer beregningerne af såvel den merskat som de sparede dagpenge, som ordningen årligt skønnes at medføre. Det bemærkes især, at man ikke regner med person til person-erstatning for uddannelsessø-

gende, der holder op med erhvervsarbejde. Derfor antages en ophørt arbejdsindtægt kun at give anledning til sparede dagpenge for halvdelen.

For så vidt angår tab på debitorer er det forudsat, at Humankreditinstituttets tab vil være af samme størrelsesorden som statens tab på garantierne for studielån i banker og sparekasser.

Humankreditinstituttet vil i starten have nogle udgifter til udarbejdelse af de fornødne EDB-rutiner, og den øvrige omstillingsproces vil også kræve ressourcer. Men når

omstillingen først er gennemført, skulle administrationen af uddannelseslønnen blive mærkbart billigere end den nuværende administration af Statens Uddannelsesstøtte.

I tabel 6 belyses de samlede statsfinansielle virkninger af ordningen i budgetoverslagsårene, såfremt den sættes i værk pr. 1. januar 1986.

Tabel 6. Budgetforbedringer (+) og budgetforringelser (÷) i budgetoverslagsårene 1986–1988

Mill. 1985 kroner	1986	1987	1988
Nettorenteudgift	÷ 580	÷ 705	÷ 790
Skatteværdi af bortfaldne rentefradrag	410	375	335
Bortfald af rentetilskud til statsgaranterede studielån	145	145	145
Bortfald af rentelette statslån	455	455	460
Skatteværdi af merindtægt hos uddannelsessøgende	1.330	1.330	1.330
Skatteværdi af lønafkortning hos færdiguddannede	÷ 1.400	÷ 1.435	÷ 1.495
Direkte budgetforbedring	360	165	÷ 15
Sparede dagpenge	750	750	750
Samlet budgetforbedring	1.110	915	735

Det må om de givne skøn siges, at de ganske naturligt er behæftede med en vis usikkerhed. Alligevel efterlader de indtrykket af, at en ordning som den foreslåede vil være statsfinansielt neutral i budgetoverslagsårene, selv om man ser bort fra de sparede dagpenge. Dagpengebesparelsen på 750 mill. kr. kunne så passende bruges til finansiering af andre dele af ungdomspolitikken, f.eks. til løn for EFG-elever i basisåret.

Af mange grunde har de ovenstående betragtninger måttet begrænses til budgetoverslagsårene. Men når systemet engang i begyndelsen af 1990'erne kommer i ligevægt

med en cirkulerende Humankreditobligationsmasse på 15 mia 1985-kroner og realrenten er faldet til sit historiske ligevægtsleje på 3 pct., vil den årlige statsfinansielle belastning blive 450 mill. 1985-kr., hvilket så nogenlunde svarer til dagens bevillinger af rentelette statslån samt tabene på debitorer, hvilke skulle være af nogenlunde samme størrelsesorden som under det nuværende system. Dertil kommer så virkningerne af, at noget af forskudslønnen friholdes for indkomstskat i kraft af ikke udnyttede dele af personfradraget.

Bilag II

Sammenligning mellem den gældende uddannelsesstøtte og socialdemokratiets forslag til uddannelsesløn

A. Gældende regler

Uddannelsessøgende kan i dag modtage tre former for støtte:

Stipendier fra Statens Uddannelsesstøtte

Statslån

Statsgaranterede banklån

Disse tre støtteelementer ydes i dag til uddannelsessøgende *over 18 år* og indgår sammen med de uddannelsessøgendes egenindtægt i deres samlede rådighedsbeløb.

Maksimalle støttesatser

18–21-årige kan højst modtage 35.900 kr. i alt i stipendium, statslån og statsgaranteret banklån.

For over 22-årige kan beløbet højst udgøre 39.900 kr.

Stipendier

Udbetales ikke til 16–18-årige, der er omfattet af ungdomsydelsen, der højst udbetales med godt 9.000 kr. – normalt forudsat, at husstandsindkomsten ikke overstiger 100.000 kr.

For 18–21-årige er stipendiebeløbet afhængigt af forældrenes socialindkomst korrigeret for antal søskende, således at fuldt stipendium ydes ved indkomst på 147.900 kr. og derunder og herefter nedtrappes, så det opfører ved 242.200 kr.

Hjemmeboende 18–21-årige kan højst modtage 14.400 kr.

Udeboende 18–21-årige kan højst modtage 23.700 kr.

For over 22-årige er stipendierne uafhængige af forældreindtægten. Der sondres mellem ungdomsuddannelser og videregående uddannelser.

De største beløb er:

Udeboende, ungdomsuddannelse: 23.700 kr.

Udeboende, videregående uddannelse: 19.300 kr.

Hjemmeboende: 22 år: 14.400 kr.

Hjemmeboende: 23 år og mere: 16.100 kr.

Stipendier er skattepligtig indkomst.

Statslån

ydes med indtil 50 pct. af de tildelte stipendiebeløb. Forrentningen er i studietiden 3 pct. under diskontoen, p.t. 4 pct.

Statslånene indgår naturligvis ikke i den skattepligtige indkomst.

Statsgaranterede banklån

Statsgaranti ydes på beløb op til de maksimale støttesatser, dvs. 35.900 kr. for 18–21-årige og 39.900 kr. for over 22-årige.

Statsgarantien kan ikke bringe det samlede beløb op over de maksimale støttebeløb, men højst udgøre forskellen mellem dem og eventuelle stipendier samt statslån.

Statsgaranti gives også uafhængigt af stipendier og statslån, sådan at det fulde beløb kan lånes af ikke-stipendieberettigede.

Banklånene forrentes med den af pengeinstitutterne fastsatte rente. P.t. ca. 12,5–13 pct. i studietiden.

Banklånene indgår naturligvis ikke i den skattepligtige indkomst.

Egenindtægt

Egenindtægt kan supplere stipendierne således, at det samlede beløb ikke må overstige 50.800 kr. Lån medregnes ikke i dette beløb.

Overstiger det samlede beløb 50.800 kr.-grænsen, skal modtagne stipendiebeløb

tilbagebetales krone for krone svarende til overskridelsen.

B. Forslaget om uddannelsesløn

Forslaget omfatter uddannelsesløn og forskudsløn.

Maksimale grænser

Uddannelsesløn og forskudsløn kan ikke tilsammen overstige 60.000 kr. i skattepligtigt beløb.

Uddannelsesløn, forskudsløn og egenindtægt kan ikke overstige den maksimale dagpengeindtægt, p.t. 104.000 kr. årligt.

Uddannelsesløn

Udbetales til alle fra det 16. år.

For 18–20-årige udbetales uddannelsesløn afhængigt af forældrenes indkomst med op til 26.000 kr. for udeboende og 17.000 kr. for hjemmeboende.

For 16–18-årige udbetales uddannelsesløn med 60 pct. af 17.000 kr. og 26.000 kr.

Fra det 21. år er uddannelsesløn ikke afhængig af forældrenes indkomst.

Uddannelsesløn udbetales i hele ungdomsuddannelsesforløbet.

Uddannelseslønnen udbetales uanset alder i de to første år af en videregående uddannelse.

Uddannelseslønnen er skattepligtig indkomst.

Forskudsløn

Forskudsløn udbetales med indtil 60.000 kr. til alle over 18 år uafhængigt af forældreindkomst. Uddannelsesløn og forskudsløn kan ikke tilsammen overstige 60.000 kr.

Forskudsløn er skattepligtig indkomst.

Den udbetalte forskudslønsum pristalsreguleres og lønafkortes i op til en 10 års periode efter uddannelsens afslutning med halvdelen af indkomsten over det maksimale dagpengeniveau, p.t. 104.000 kr.

Egenindkomst

Som ved de gældende regler kan egenindkomst supplere uddannelsesløn/forskudsløn. Det samlede lønbeløb og egenindtægt kan ikke overstige det maksimale dagpengeniveau, p.t. 104.000 kr.

C. Eksempler på nuværende uddannelsesstøtte og uddannelsesløn/forskudsløn

(Skattemæssige forudsætninger: Samlet personfradrag på 20.000 kr. og trækprocent på 50).

1 a. Gældende ordning, 18–21-årig, hjemmeboende

Støttesatser, højst:		Rådighedsbeløb efter skat:
Stipendium:	højst 14.400 = 14.400	(1.200 mdl.)
Statslån:	højst 7.200 = 21.600	i alt (1.800 mdl.)
Statsgaranti:	højst 14.300 = 35.900	i alt (2.990 mdl.)

1 b. Uddannelseslønsforslaget, 18–20-årig, hjemmeboende

Løn:		Rådighedsbeløb efter skat:
Uddannelsesløn:	højst 17.000 = 17.000	(1.415 mdl.)
Forskudsløn:	højst 43.000 = 40.000	i alt (3.330 mdl.)

2 a. Gældende ordning, 18–21-årig, udeboende

Støttesatser, højst:		Rådighedsbeløb efter skat:
Stipendium:	højst 23.700 = 21.850	(1.820 mdl.)
Statslån:	højst 11.850 = 33.700	i alt (2.810 mdl.)
Statsgaranti:	højst 350 = 34.050	i alt (2.840 mdl.)

2 b. Uddannelseslønsforslaget, 18–20-årig, hjemmeboende

Løn:		Rådighedsbeløb efter skat:
------	--	----------------------------

Uddannelsesløn:	højest 26.000 =	23.000	(1.915 mdl.)
Forskudsløn:	højest 34.000 =	40.000	i alt (3.330 mdl.)

3 a. Gældende ordning, over 22 år, udeboende, ungdomsuddannelse

Støttesatser, højest:		Rådighedsbeløb efter skat:	
Stipendium:	højest 23.700 =	21.850	(1.820 mdl.)
Statslån:	højest 11.850 =	33.700	i alt (2.810 mdl.)
Statsgaranti:	højest 4.350 =	38.050	i alt (3.170 mdl.)

3 b. Gældende ordning, over 22 år, udeboende, videregående uddannelse

Støttesatser, højest:		Rådighedsbeløb efter skat:	
Stipendium:	højest 19.300 =	19.300	(1.610 mdl.)
Statslån:	højest 9.650 =	28.950	i alt (2.410 mdl.)
Statsgaranti:	højest 10.950 =	39.900	i alt (3.325 mdl.)

3 c. Uddannelseslønsforslaget, udeboende

Ungdomsuddannelse: over 21 år, udeboende.

Videregående: 2 år uanset alder.

Løn:		Rådighedsbeløb efter skat:	
Uddannelsesløn:	26.000 =	23.000	(1.915 mdl.)
Forskudsløn:	højest 34.000 =	40.000	i alt (3.330 mdl.)

4. Egenindtægt

Egenindtægten spiller en betydelig rolle for uddannelsessøgendes indkomstforhold. F.eks. for dem, der

... på grund af forældreindkomsten ikke – eller kun delvis – kan modtage stipendier og dermed statslån, men udelukkende statsgaranterede banklån.

... modtager stipendier og eventuelt optager statslån, men ikke ønsker/kan overskue at tage de statsgaranterede banklån.

... har behov og mulighed for det *maksimale disponible beløb*, der kan tilvejebringes ved *kombinationen af det højeste stipendium og de afledte statslåne- og statsgarantibeløb*:

Nugældende ordning:

Over 22 år, udeboende, videregående uddannelse.

Ad 3 b.		Rådighedsbeløb efter skat:	
Højeste stipendium, statslån og statsgaranti		39.900	i alt (3.325 mdl.)
Egenindtægt:	højest 31.500	øger rådighedsbeløbet med 15.750	
(forskul mellem 50.800 og 19.300)			(1.310 mdl.)
Eksemplets maksimale rådighedsbeløb:	55.650		(4.640 mdl.)

(Hvis der modtages det højeste stipendium på 19.300 kr. og ikke optages lån, men suppleres med egenindtægt på 31.500 kr., vil rådighedsbeløbet efter skat være 35.400 kr. (2.950 mdl.).

Uddannelseslønsforslaget:

Over 18 år. Fordeling mellem uddannelsesløn/forskudsløn varierer.

Løn:		Rådighedsbeløb efter skat:	
Uddannelsesløn/forskudsløn:	højest 60.000 =	40.000	i alt (3.330 mdl.)
Egenindkomst på	31.500	øger rådighedsbeløbet med 15.750	
			(1.310 mdl.)

Eksemplets maksimale rådighedsbeløb: 55.750 kr. (4.645 mdl.).

Forskellen på uddannelsesstøtten og uddannelseslønnen

Det samlede uddannelseslønsforslag kan ikke uden videre sammenlignes med den nuværende uddannelsesstøtte.

Uddannelseslønnen

Uddannelseslønnen kan mest nærliggende sammenlignes med stipendierne, men udbetales med beløb, der er fra ca. 6 pct. til 35 pct. højere.

Uddannelsesløn udbetales også til 16-18-årige, der i dag ikke modtager stipendier. Uddannelseslønnen vil give større beløb til flere 16-18-årige uddannelsessøgende.

Uddannelseslønnen er indtil 21 år afhængig af forældreindkomsten, hvor de nuværende stipendier er afhængige af forældreindkomsten indtil 22 år. Ved videregående uddannelse udbetales fuld uddannelsesløn i to år uanset alder og forældreindkomst. De nuværende stipendier ved videregående uddannelse ydes i hele uddannelsesforløbet efter forældreindtægtsregler m.v.

Uddannelseslønnen udbetales med samme beløb i ungdomsuddannelser og i videregående uddannelser, hvor de nuværende stipendier ydes med op til 22 pct. mere i ungdomsuddannelser.

Forskudslønnen

Det er mest nærliggende at sammenligne forskudslønnen med de nuværende rentelette statslån, som erstattes af forskudsløn. De dyre statsgaranterede banklån udgår også til fordel for forskudslønnen.

De rentelette statslån forrentes med 3 pct. under diskontoen. Forskudslønnens hovedstol pristalsreguleres. Reguleringen af de to beløb vil således være sammenlignelig, og derfor vil forskudslønnen være meget attraktiv i forhold til de statsgaranterede banklån.

Der er indbygget tryghedsgaranti og gældssanering i forskudslønnens lønafkorting i indkomsten efter endt uddannelse. Lønafkortningsperioden kan ikke overstige 10 år og ikke ske med mere end halvdelen af indkomsten ud over det maksimale dagpenge niveau, p.t. 104.000 kr. Er indkomsten mindre, foretages ingen lønafkorting.

Den nuværende rentetilskudsordning for statsgaranterede banklån giver slet ikke samme muligheder og rummer ingen særlig sikring for dem, der ikke finder arbejde umiddelbart efter endt uddannelse.

Trygheden er således en af de væsentligste fordele ved forskudslønnen. De økonomiske byrder som følge af et uddannelsesforløb vil altid være overskuelige. Og overskueligheden er en faktor af væsentlig betydning for lysten til at starte på en uddannelse.